

Samija Sarić

**ŠEJH SEJFUDIN FEHMI EF. KEMURA
1863-1917.**

Kemure, poznata sarajevska porodica, prema pisanju Šejha Sejfudina Fehmija ef. Kemure, došli su sa Sultan Fatihom u Bosnu kao komordžije, a bili su rodom iz sela Kjumurkjoja u Brusanskom vilajetu. Dugi niz godina stanovali su u mahali Koševo, a zatim u mahali Gerdeni Hadži Husein na Vratniku te u Gazi Mehmed-begovoj mahali zvanj Bistrik.

Šejh Sejfudin Fehmi efendija Kemura, vjeroučitelj, književnik, pisac i neumorni istraživač historije Sarajeva iz vremena turske vladavine, rođen je na Bistriku 1863. (22. ša'vana 1280.), a živio do 14. septembra 1917. godine u Sarajevu.

Učio je sarački zanat, kojim se bavio i bio dobro priznat majstor i njegov otac Alija Kemura. Nakon očeve smrti prešao je kod djeda Ibrahima Kemure te išao u mekteb i učio pred h. hafizom Ibrahimom ef. Luledžijom do okupacije tj. do 1878. a od 1884. godine pred h. Abdulahom ef. Džihanovićem u narodu prozvanim Stuparom. Neko vrijeme poslije smrti djeda Ibrahima Kemure, kako navodi u svojoj kratkoj biografiji "Moj životopis", bavio se i ekmekčijskim zanatom radeći kod Riste Cvijanovića, a kasnije je nastavio učiti sarački zanat, koji je završio za tri godine kod Muše Bajraktarevića.

Uz izučavanje saračkog zanata, Kemura je stalno učio i kako sam kaže od djetinjstva se interesirao za prošlost Bosne i Bošnjaka te je rano počeo pisati, najprije na turskom a potom na bosanskom jeziku. Svojim pravim učiteljem smatrao je hadži-Abdulaha ef. Džihanovića-Stupara. On ga je pored ostalog uveo i u nakšibendijski derviški red. Poslije smrti njegova učitelja postavljen je za muallima. Bio je kratko vrijeme i šejh Jedilerske tekije, a to mu je bila prva značajnija služba, koju je obavljao. Godine 1905. postao je bibliotekar (hafizi-kutub) u biblioteci Careve džamije. Biblioteka je bila u veoma nesređenom stanju, ali ju je marljivim radom sredio i učinio svakome pristupačnom. U ovoj biblioteci je radio

do 1914. godine. U isto vrijeme bio je vjeroučitelj na Srednjoj tehničkoj školi i Velikoj realci Franje Josipa I u Sarajevu. Godine 1914. i 1915. proveo je kao vjeroučitelj na ove dvije škole da bi 1916. godine bio premješten u sarajevsku ruždiju - II dječачku narodnu osnovnu školu. Na ovoj školi radio je, vrlo kratko, kao učitelj orijentalnih predmeta od 17. aprila 1916. godine do svoje smrti.

Za Kemuru je bilo presudno službovanje u biblioteci Osman Šehdi ef. Kjutubhana, biblioteci Careve džamije od 1905. do 1914. godine. Radeći u ovoj ustanovi imao je priliku doći u dodir sa brojnim historijskim izvorima, koji su privukli njegovu pažnju. Dobar dio historijskog materijal koji se nalazio u sidžilima (protokoli šerijatskog suda u Sarajevu) kutubhane (biblioteke) Careve džamije objavio je i time svoje ime ovjekovječio, a nauči na taj način učinio veliku uslugu. Svojim historiografskim radom osvjetlio je veliki broj tamnih stranica u našoj historiji. Njegova djela, koja su do njegove smrti objavljena najbolji su dokaz koliko je učinio za prošlost Bosne.

Družeci se sa Muhamedom Enverijem ef. Kadićem, strastvenim sabiračem historijske građe o Bosni i Hercegovini, Kemura se počeo baviti istraživanjem historije sarajevskih džamija iz osmanskog vremena. U radu "Sarajevske džamije i druge javne zgrade turske dobe" (Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine XXII. 1. 1908.) opisao je i priložio crteže preko šesdeset sarajevskih džamija, većim dijelom sa lijeve obale Miljacke, jer se rodio i stanovao u Gazi Mehmed-begovoj mahali (Bistrik) što ga je moglo opredijeliti da većinu džamija opiše upravo sa



Mesdžid hadži Mustafe Haradžije u Hadžiabdinici

ovoga dijela grada. Prikazujući njihovu historiju, dao je i natpise i dokumente iz sidžila, koji su se na te džamije odnosili.

Uz opis sarajevskih džamija dao je opis i crteže i drugih vjersko-prosvjetnih i humanitarnih ustanova u Sarajevu (tekije, medrese, mektebi, musafirhane, česme, mostovi, turbeta i znamenitiji mezari).

Poznanstvo sa dr. Ćirom Truhelkom uvelo ga je među saradnike *Glasnika Zemaljskog muzeja*. Tim okolnostima treba zahvaliti da je Kemura najveći dio svojih radova upravo objavio u *Glasniku Zemaljskog muzeja*. Prvi njegov prilog, u *Glasniku Zemaljskog muzeja* iz 1908. godine, bio je prijevod "Iz *Sejahatname* Evlije Čelebije". Ovaj izvadak preveo je Kemura iz carigradskog izdanja, što ga je priredio Ahmed Dževdet efendija, a izdalo ga je uredništvo "Igdama" 1897. godine.

Ova *Sejahatnama* je jedan od najznačajnijih putopisa o Bosni, koju je napisao poznati turski putopisac Evlija Čelebija, koji je za valije Milik Ahmed-paše u dva navrata putovao u Bosnu od 1658. do 1660. i drugi put 1664. godine. Kemura je iz ovog opsežnog djela preveo samo ona poglavlja, koja su se odnosila na Bosnu.

U istom broju *Glasnika Zemaljskog muzeja* iz 1908. godine Kemura opširno opisuje Carevu džamiju. Ovaj rad je dopunjen sa sedamnaest slika, dvije tabele i nekoliko berata.

"U dvorištu Careve džamije mehrum Osmana Šehdi ef. Kjutubhana" je djelo od Kemure što je izašlo 1916. godine u kojem nam pisac daje kratak historijat ove biblioteke od njenog osnivanja pa do zatvaranja 1914. godine (vjеровatno zbog rata).

Šejh Kemura je sabrao pjesme (ilahije i kaside) jedanaestorice pjesnika muslimana, koje je sredio i objavio. Uvodni dio napisao je dr. Vladimir Ćorović. Ova knjiga je izašla u Sarajevu 1912. godine pod naslovom: *Serbokroatische Dichtungen bosnischer Moslims aus dem XVII XVIII und XIX Jahrhundert*, a izdao ga je Bosansko-hercegovački zavod za proučavanje Balkana u Sarajevu.

U knjizi *Sarajevske muftije* ocrtao je Šejh Kemura život i rad sarajevskih muftija od 1519. pa sve do 1916. godine. Prikupljao je podatke i o sarajevskim kadijama, ali koliko se zna nije ih objavio.

Treba naglasiti da se Kemura nije ograničio samo na proučavanje historijske građe, koja se odnosila na muslimanske ustanove, on je uporedo proučavao i prošlost pripadnika drugih konfesija.

Tako je u četvrtoj knjizi *Glasnika Zemaljskog muzeja* od 1909. godine, Kemura objavio devet turskih dokumenata (1703.-1830.), koji se odnose na historiju bosanskih katolika pod naslovom: “Turski dokumenti za povijest bosanskih katolika iz sidžila kutubhane Careve džamije u Sarajevu”.

Članak pod naslovom “Stara hrišćanska crkva u Sarajevu” štampan je u trećoj knjizi *Glasnika Zemaljskog muzeja* od 1911. godine u kome nam Kemura iznosi razne bilješke iz turskih historijskih djela i sidžila kutubhane Careve džamije, što se odnose na gradnju ove crkve.

Također u trećoj knjizi *Glasnika Zemaljskog muzeja* od godine 1912. objelodanio je Kemura s dr. Vladimirom Ćorovićem 27 dokumenata za historiju pravoslavne crkve XVIII i XIX stoljeća (1763.-1856.).

Prvi srpski ustanak pod Karadordem od 1804. do 1862. je knjiga nastala prevodenjem turskih izvora, gdje su objelodanjeni u originalu i prijevodu mnogi fermi, bujurldije i drugi zvanični dokumenti, koji se odnose na ustanak, a nalazili su se u sidžilima. Uz ovu dokumentaciju pisac je koristio tursku literaturu, koja se odnosila na srpski ustanak.

Posljednje njegovo djelo je: *Bilješke iz prošlosti bosanskih katolika i njihovih bogomolja po turskim dokumentima* gdje su objelodanjena četrdeset i dva dokumenta. Ovo je ustvari proširen rad objavljen 1909. godine u *Glasniku zemaljskog muzeja*. Dobar dio novih dokumenata našao je i fotografirao u kruševskom manastiru dvorski savjetnik dr. Ćiro Truhelka, te od svakog fotografiranog dokumenta ustupio po jedan primjerak Kemuri, a neke mu je opet donio iz manastira Sutjeska prof. dr. fra Franjo Blažević. Prvi je dokument ahdnama (oprosna povelja) sultana Fatiha Mehmeda II od 28. maja 1463. godine, što ju je izdao na Milodražju fra Andelu Zvizdoviću, a posljednji ferman sultana Abdul-Medžida iz godine 1858.

Sarajevski list broj 227 od 15. septembra 1917. godine u rubrici “Sarajevske vijesti” objavio je: “Noćas je umro ovdašnji vjeroučitelj i književnik Sejfudin ef. Kemura, te mu je prije podne bila dženaza. Rahmetlija je, koji je već poboljevao dvije godine, preveo mnoge povijesne radnje iz turskog jezika, koje su izašle u *Glasniku Zemaljskog muzeja*.”

Dva dana nakon smrti Šejh Sejfudina ef. Kemure, Hamdija Krešeljvaković, poznati historičar, istraživač, pisac i publicista, poznavalac i prijatelj umrlag, dao je širi opis njegovog naučnog djela u *Sarajevskom*

listu broj 227, od 17. septembra 1917. godine, a koji smo ovom prilikom koristili. Na kraju svog osvrtu Kreševljaković piše, citiramo: “Iz bolnice do Begove džamije dopратише ga đaci ovdašnje realke s profesorskim zborom. Ispred učiteljstva grada Sarajeva bio je Šefkullah ef. Husaković. Poslije dženaze-namaza odnesoše ga na Hambinu carinu gdje je pokopan pored svoje majke.”

Nad njegovim mezarom sačuvan je samo uzglavni nišan, izrađen od kamena miljevine, sa čatal-turbanom ispod kojeg su ukrasi. Natpis u uklesan je u deset redaka u lijepom nesh pismu.

مَدَد يَا حَيِّ

صاحب آثار عديده
مؤرخ شهير شاعر
شیرین زبان
المرحوم والمغفور له
کورازاده الشيخ
سیف الدین فهمی
افندی ابن علی اغا
روحیچون الفاخه

“Pomoć je od Vječnog (Boga). Umrli šejh Sejfudin Fehim-efendija Kemura, sin Alijagin, poznati historiograf, autor mnogobrojnih djela i slatkorječivi pjesnik, umro u petak 28. zilkade 1335. godine” (17. septembar 1917.)

Šejh Sejfudinu Kemuri je Muhamed Kadić spjevao jedan kronogram, koji je zabilježio u svom Zborniku.

هو الباقی

سیف الدین فهمی افندی شیخ کوراناام ايله
مشهر ایدی بوینلده عمرینه ابردی ختام
شعرلری انشاد و ناریخلر تنبیح اینمکه
حرف ماحصل ایدردی برافندی اثار بیلانام
سویلدی تاریخ فوئن انوری بن نعبیه
اوله سیف الدین افندی روحنه جنت مقام

۱۳۳۵

“On (Bog) je vječan. Sejfudin Fehmi-efendija, poznat kao Šejh Kemura.

U ovoj godini je završio svoj život
Pjevao je pjesme i kronograme u ebdžedu,
Pa je i time sebi sačuvao trajnu uspomenu.
Kronogram smrti izreče mu Enverija bez
Tamije ovako:
Neka Sejfudinova duša dospije u raj!
Godina 1335.” (1917.)

BIBLIOGRAFIJA

1. Kemura, Šejh Sejfudin Fehmi-efendija Sarajlija, *Iz Sejahatname Evlije Čelebije* (Nastaviće se), str. 183-201., *Glasnik Zemaljskog muzeja Sarajeva*, XX, 1908., 2, str. 129-266 + (16)
2. Kemura, Šejh Sejfudin Fehmi-efendija Sarajlija, *Iz Sejahatname Evlije Čelebije* (Svršetak), str. 289-341., *Glasnik Zemaljskog muzeja*, XX, 1908., 3, str. 267-417.
3. Kemura, Sejfudin Fehmi-efendija, *Javne muslimanske građevine u Sarajevu*, str. 475-512., *Glasnik Zemaljskog muzeja*, XX, 1908., 4, str. 419-567.
4. Kemura, Sejfudin šejh, *Sarajevske džamije i druge javne zgrade turske dobe*, I - VIII., str. 533-554., *Glasnik Zemaljskog muzeja*, XXI, 1909., 4, str. 479-615.
5. Kemura, Sejfudin šejh, *Turski dokumenti za povijest bosanskih katolika iz sidžila kutubhane Careve džamije u Sarajevu*, str. 559-575., *Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu*, XXI, 1909., 4, str. 479-615.
6. Kemura, Sejfudin šejh, *Sarajevske džamije i druge javne zgrade turske dobe*, IX-XXVII (Nastavak). str. 41-134., *Glasnik Zemaljskog muzeja*, XXII, 1910, 1, str. 1-208.
7. Kemura, Sejfudin šejh, *Sarajevske džamije i druge javne zgrade turske dobe*, XXVIII-XLI. str.209-305., *Glasnik Zemaljskog muzeja*. XXII, 1910, 2-3, str. 209-536 + (16).

8. Kemura, Sejfudin šejh, *Sarajevske džamije i druge javne zgrade turske dobe*, (Nastavak). XLII-I. str., 589-643., *Glasnik Zemaljskog muzeja*, XXII, 1910, 4, str. 537-694.

9. Kemura, Sejfudin šejh, *Sarajevske džamije i druge javne zgrade turske dobe*, (Nastavak). LI-LIII. str. 175-208., *Glasniku Zemaljskog muzeja*, XXIII, 1911., 1-2, str. 1-252 + tbl. 1-V.

10. Kemura, Sejfudin šejh Sarajlija, *Stara hrišćanska crkva u Sarajevu*, str. 297-302. (ćir.), *Glasnik Zemaljskog muzeja* XXIII, 1911., 3, str. 253-435.

11. Kemura, Sejfudin šejh, *Sarajevske džamije i druge javne zgrade turske dobe*, (Nastavak). LIV-LVII. str. 391-435., *Glasnik Zemaljskog muzeja*, XXIII, 1911., 3. str. 253-435.

12. Kemura, Sejfudin šejh, *Sarajevske džamije i druge javne zgrade turske dobe*, (Nastavak) . LVIII-LXI. str. 535-547., *Glasnik Zemaljskog muzeja*, XXIII, 1911., 4, str. 437-551.

13. Kemura, Šejh Sejfudin Fehmi bin Ali, *Moj životopis*, *Glasnik Zemaljskog muzeja*, 1911., godina.

14. Kemura, Sejfudin, šejh ef. i Vladimir Ćorović, *Prilozi za historiju pravoslavne crkve u Bosni i Hercegovini u XVIII i XIX stoljeću*, str. 413-441. (ćir.), *Glasnik Zemaljskog muzeja*, XXIV, 1912., 3, str. 295-441.

15. Kemura, Sejfudin šejh, *Serbokroatische Dichtungen bosnischer Moslims aus dem XVII. XVIII und XIX. Jahrhundert*, 1912., Sarajevo, Izdao je: Bosansko-hercegovački zavod za proučavanje Balkana u Sarajevu.

16. Kemura, Sejfudin šejh, *Prvi srpski ustanak pod Karadordem od godine 1804. do 1862.*, Sarajevo, 1916. godine.

17. Kemura, Sejfudin šejh, *U dvorištu Careve džamije merhum Osman Šuhdi ef. Kjutubhana*, Sarajevo, 1914. godine, 1-16.

18. Kemura, Sejfudin šejh, *Sarajevske muftije od 1519. do 1916.*, Sarajevo, 1916. godine, 1-31.

19. Kemura, Sejfudin šejh, *Bilješke iz prošlosti bosanskih katolika i njihovih bogomolja po turskim dokumentima*, Sarajevo, 1916. godine.

Sheikh Sejfudin ef. Kemura

Sheikh Sejfudin ef. Kemura, religious teacher, writer, author, tireless researcher on history of Sarajevo from the Ottoman times, was born in Sarajevo in 1863 (22 Shaban 1280 H). Kemura developed great interest in history of Bosnia and Bosniaks from his childhood. He started to write at a young age, thanks to his work in the Library of the Osman Shehdi ef. the library of the Imperial mosque from 1905 to 1914. Working in this library he came across with many historical sources, some of them he translated and published later.

Muhamed Enveri ef. Kadic, a passionate collector of historical materials on Bosnia and Herzegovina influenced Kemura to move towards research of history of Sarajevo's mosques from the Ottoman times. In his work "Sarajevo's mosques and other public buildings of Turkish time" he describes and provides sketches of more than sixty of Sarajevo's mosques. Surveying their history he gave texts of inscriptions and documents from sidjils, related to those mosques.

Acquaintanceship with Ciro Truhelka helped him to become a contributor to the journal Glasnik Zemaljskog muzeja (The Herald of Homeland museum) in Sarajevo. Thanks to these circumstances, Kemura published a great deal of his work in this journal.

It is important to note that Kemura did not confine himself only to the study of historical materials dealing with Islamic institutions. Rather he did research and studied the history of other confessions as well.

He died in Sarajevo on 14 of September 1917 and was buried in Hambina carina cemetery beside the grave of his mother.

A short bibliography of his works is attached to this paper.